

LETTER TO EDITORS

เรื่อง จรรยาบรรณการใช้สัตว์ทดลอง

เรียน บรรณาธิการวารสารเภสัชวิทยา

ด้วยขณะนี้ทุก ๆ องค์การของประเทศกำลังตื่นตัวเรื่องการประกันคุณภาพเป็นอย่างมาก ทั้งหน่วยงานใหญ่และเล็กกำลังปรับตัวเพื่อพัฒนาคุณภาพของหน่วยงานให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล กระแสของการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยให้ก้าวสู่ระดับ GCP และ GLP กำลังแทรกซึมเข้าสู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยทางด้านเภสัชวิทยาด้วย พวกเราคงต้องพัฒนาคุณภาพงานวิจัยของเราให้ได้รับมาตรฐานสากลเช่นเดียวกัน งานวิจัยทางเภสัชวิทยาสวนใหญ่ยังต้องเกี่ยวข้องกับสัตว์ทดลองเกือบทั้งนั้น การนำสัตว์มาใช้ในงานทดลองวิจัย จำเป็นต้องทำให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตั้งแต่การเลือกใช้สัตว์ การดูแลสัตว์ การจัดการกับสัตว์ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงได้ประกาศให้มี “จรรยาบรรณการใช้สัตว์” ขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ใช้สัตว์ ผู้เลี้ยงสัตว์เพื่องานวิจัย งานทดสอบ งานสอน และงานผลิตชีววัตถุ ในเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทุกสาขา ให้ยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม คุณธรรม มนุษยธรรม และหลักวิชาการที่เหมาะสม ตลอดจนเป็นมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ทั้งหมดนี้จะทำให้ผลงานวิจัยได้ มาตรฐาน และ

ขณะนี้สำนักพิมพ์วิชาการทางการแพทย์ระดับสากลได้ระบุให้ผู้วิจัยเขียนวิธีการดูแลสัตว์ เทคนิคการปฏิบัติต่อสัตว์ และงานวิจัยต้องผ่านการยอมรับจากคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาจรรยาบรรณการใช้สัตว์ จึงจะได้รับการตีพิมพ์

แนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้ใน “จรรยาบรรณการใช้สัตว์” ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ใช้สัตว์ควรพิจารณาและถือปฏิบัติได้แก่¹

1. การจัดทำโครงการที่มีเอกสารอ้างอิงชัดเจนว่าเป็นโครงการที่มีความจำเป็นต้องใช้สัตว์จริงๆ ไม่มีวิธีการอื่นที่อาจนำมาทดแทนได้ดีเท่า

2. การเลือกใช้เฉพาะสัตว์ที่มีคุณภาพทางพันธุกรรมและคุณภาพสุขภาพ

3. การเลี้ยงสัตว์ให้มีสุขภาพดีด้วยระบบป้องกันการติดเชื้อ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ไม่สร้างความกดดันหรือความเครียดแก่สัตว์

4. การปฏิบัติต่อสัตว์ที่ช่วยลดความเครียดและความเจ็บปวด และการปฏิบัติต่อสัตว์เมื่อสิ้นสุดการใช้งาน

5. การบันทึกข้อมูลการปฏิบัติต่อสัตว์ให้ครบถ้วน

กระบวนการในการปฏิบัติทั้ง 5 หัวข้อต้องอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม คุณธรรม มนุษยธรรม และหลักวิชาการ

การใช้สัตว์แต่ละครั้งต้องหวังผลความแม่นยำและประโยชน์สูงสุดจากสัตว์ โดยให้สิ้นเปลืองสัตว์จำนวนน้อยที่สุด สัตว์

ต้องได้รับการเลี้ยงดูให้มีสุขภาพดีภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ไม่สร้างความเครียดหรือความกดดันใดๆ แก่สัตว์ และวิธีการปฏิบัติต่อสัตว์ในทุกกรณีต้องหลีกเลี่ยงการกระทำที่สัตว์เจ็บปวดหรือเครียดให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ทุกกรณีที่กล่าวเป็นสิ่งที่ยากมากในเชิงปฏิบัติถ้าไม่มีสิ่งเกื้อกูลอื่นๆ ต่อไปนี้

1. แหล่งผลิตสัตว์ที่สามารถบริหารสัตว์ที่มีมาตรฐานคุณภาพสุขภาพ ได้หลายรูปแบบของชนิด สายพันธุ์ เพศ อายุ และจำนวน ตามความต้องการของผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง

2. สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการป้องกันการติดเชื้อและการควบคุมสิ่งแวดล้อม

3. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงสัตว์

4. การจัดการที่เข้มงวดกวดขัน สอดคล้องกับระบบการป้องกันการติดเชื้อ

5. พื้นฐานความรู้ในการปฏิบัติต่อสัตว์ของผู้ใช้สัตว์และพนักงานเลี้ยงสัตว์

Good Laboratory Practice (GLP) ในการใช้สัตว์ในประเทศไทย จะเกิดขึ้นได้สมบูรณ์แบบก็ต่อเมื่อสิ่งเกื้อกูลดังกล่าวได้รับการแก้ไขปรับปรุง ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณที่จะสามารถให้สิ่งเกื้อกูลเหล่านี้เกิดขึ้น นโยบาย แผนงาน หรือจรรยาบรรณที่กำหนดขึ้นโดยงานวิจัย งานทดสอบ งานผลิตชีววัตถุ และงานสอนที่ใช้สัตว์ มีการพัฒนาและมีผลงานเป็นที่ยอมรับแข่งขันได้กับนานาชาติ จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อสิ่งเกื้อกูลเหล่านี้ได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้ดีแล้วเท่านั้น

การให้ข้อมูลที่นำไปสู่ GLP ในการใช้สัตว์ จะยึดจรรยาบรรณการใช้สัตว์ของ

สภาวิจัยแห่งชาติเป็นหลัก โดยจะเริ่มจากการเสนอโครงการ ตามด้วยการเลือกใช้สัตว์ การเลี้ยงสัตว์ การปฏิบัติต่อสัตว์ และการบันทึกข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับทั้งผู้ใช้และผู้บริหารได้พิจารณาให้เกิดความพร้อมหรือความเป็นไปได้ตามที่จรรยาบรรณและแนวทางปฏิบัติได้กำหนดไว้

รายละเอียดเนื้อหาของ จรรยาบรรณการใช้สัตว์ โดยสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตีพิมพ์เผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจสามารถขอได้ที่สำนักงานฯ ในเนื้อหาจะระบุถึงการกำกับและดูแลให้ผู้ใช้สัตว์ปฏิบัติตามจรรยาบรรณการใช้สัตว์ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติจึงได้แต่งตั้ง “คณะทำงานกำกับดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณการใช้สัตว์” ขึ้น เพื่อทำหน้าที่²

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ใช้สัตว์ และองค์กรที่ใช้สัตว์ปฏิบัติตาม “จรรยาบรรณการใช้สัตว์” อย่างเคร่งครัด

2. ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงภายในองค์กร กรณีที่มีการร้องเรียน

3. สนับสนุนและเสนอแนะแก่องค์กรที่ใช้สัตว์ ในการกำหนดรายละเอียด และแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับ “จรรยาบรรณการใช้สัตว์”

4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ ที่ใช้สัตว์จัดการสัมมนา อบรมวิธีการเลี้ยงและวิธีการใช้สัตว์ ตาม “จรรยาบรรณการใช้สัตว์”

5.ประสานงานกับสำนักงานประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณให้ทราบถึงความสำคัญของการดำเนินงานตาม “จรรยาบรรณการใช้สัตว์” เพื่อการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6.แก้ไขปรับปรุง “จรรยาบรรณการใช้สัตว์” ให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความเปลี่ยนแปลงของสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณี

7. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

1. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การใช้สัตว์เพื่องานวิจัย งานทดสอบ งานผลิตชีววัตถุ และงานสอน. โดย ประพนธ์ จาติกวณิช. ในการประชุมการฝึกอบรมเรื่องหลักสูตร พื้นฐานและเทคนิคปฏิบัติการในสัตว์ทดลอง. วันที่ 16-18 กรกฎาคม พ.ศ. 2544. สถาบันวิจัย

โดยคณะทำงานกำกับดูแลฯ ได้จัดทำจุลสารจรรยาบรรณการใช้สัตว์ แจกแก่สมาชิกผู้เลี้ยงสัตว์ทดลอง เป็นประจำทุกเดือน สมาชิกสมาคมเภสัชวิทยาสามารถติดต่อกับคณะทำงานได้ทาง website <http://web.nrct.go.th/~animal>

รศ. สุพีชา วิทยเลิศปัญญา
ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม. 10330

วิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.

2. จรรยาบรรณการใช้สัตว์. สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม. จัดพิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ. 2544.